

Ljubljana, 16. april 2015

Kontaktna točka Espoo konvencije
Ministrstvo za okolje in prostor
Dunajska 47
1000 Ljubljana

Zadeva: Javna razgrnitev osnutka programa Republike Hrvaške za izkoriščanje ogljikovodikov na Jadranu – Pripombe in predlogi Focusa, društva za sonaraven razvoj

Spoštovani!

V skladu s pozivom na spletni strani Ministrstva za okolje in prostor v nadaljevanju podajamo pripombe na osnutek programa izkoriščanja ogljikovodikov v Jadranu v okviru čezmejne presoje vplivov na okolje. V prvem delu podajamo procesne, v drugem pa vsebinske pripombe.

1. Procesne pripombe

1.1. Oteženo sodelovanje javnosti

Konvencija o presoji čezmejnih vplivov na okolje (Espoo konvencija) zahteva, da se javnosti v prizadeti pogodbenici omogoči sodelovanje v postopku presoje vplivov nameravane aktivnosti na okolje. Sodelovanje javnosti je v Konvenciji opredeljena kot pravica biti obveščen in pravica do podajanja pripomb. Pri omogočanju učinkovitega sodelovanja javnosti v čezmejni presoji vplivov je zelo pomembno, da je dokumentacija na voljo v jeziku, ki ga javnost zadevne pogodbenice razume. V konkretnem primeru presoje osnutka programa izkoriščanja ogljikovodikov v Jadranu je bil v slovenščino preveden le povzetek študije, medtem ko je bil tehnični del dokumentacije na voljo le v hrvaškem jeziku. Prav tako je bil na javni razpravi o programu, ki je bila organizirana 9. aprila v Piranu zagotovljen prevod izredno slabe kakovosti, zato lahko ugotovimo, da je bilo slovenski javnosti sodelovanje v postopku te konkretne čezmejne presoje vplivov oteženo. Študije so pokazale, da lahko celo zelo majhne težave pri razumevanju jezika pomenijo oviro pri sodelovanju javnosti. To je še posebej izpostavljeno pri tesno povezanih jezikih, kot so npr. slovanski. Sodelovanje javnosti je bilo oteženo tudi na javni razpravi, ki je potekala 9. aprila v Piranu. Postopek razprave je bil nejasen, obenem pa se je spreminjal sproti, kar je vodilo do oteženega podajanja vprašanj in pripomb.

1.2. Začetek izvajanja aktivnosti na Jadranu se lahko odobri šele po izvedeni čezmejni presoji vplivov na okolje

Tako Espoo konvencija kot tudi Direktiva 2001/42/ES o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje (direktiva SOP) določata, da morajo v okoljsko presajo vplivov vključene države sprejeti vse ustrezne in učinkovite ukrepe za preprečevanje, zmanjšanje in nadzorovanje znatnih škodljivih čezmejnih vplivov na okolje, ki jih povzročajo predlagane dejavnosti. Čezmejno presajo vplivov na okolje je treba izvesti preden se sprejme odločitev o odobritvi ali

začetku izvajanja dejavnosti. To posebej izpostavljamo zato, ker je znano, da je hrvaška vlada že podelila koncesije za raziskovanje in izkoriščanje ogljikovodikov za 10 od 29 raziskovalnih območij ter da je prvotno nameravala koncesijske pogodbe z izbranimi koncesionarji podpisati že v aprilu. Od slovenskih organov pričakujemo, da bodo zagotovili, da hrvaška vlada ne odobri začetka izvajanja aktivnosti v Jadranu, dokler čezmejna presoja vplivov na okolje ni zaključena v skladu z evropsko in mednarodno zakonodajo in smernicami dobre prakse. Obenem upamo, da podeljena dovoljenja ne prejudicirajo možnosti, da se program raziskovanja in izkoriščanja ogljikovodikov v Jadranu sploh ne izvede, v kolikor presoja vplivov na okolje ugotovi, da so vplivi nesprejemljivi.

2. Splošne pripombe na strateško študijo o vplivih na okolje

Pri preučitvi zagotovljene dokumentacije, predvsem Strateške študije o verjetno pomembnem vplivu na okolje Okvirnega plana in programa raziskav in eksploatacije ogljikovodika na Jadranu, ugotavljamo, da je nezadovoljive kakovosti. V študiji manjka več pomembnih informacij, ki so nujne za oceno ali bodo predlagane aktivnosti na Jadranu imele pomembne čezmejne vplive, kateri bodo ti vplivi in kako bo poskrbljeno za njihovo preprečevanje oziroma mitigacijo ter nezadovoljiv monitoring.

Največje pomanjkljivosti strateške študije so: neopredeljeni čezmejni vplivi na Slovenijo, čeprav jih ni mogoče izključiti; neopredelitev alternativ, kumulativnih vplivov, posrednih vplivov na zdravje ljudi ter pomanjkanje ukrepov blaženja negativnih vplivov, ko le-teh ni mogoče preprečiti.

2.1 Previdnostno načelo in načelo preprečevanja

V skladu z 191. členom Pogodbe o delovanju Evropske unije je cilj okoljske politike EU doseči visoko raven varstva, pri čemer sta previdnostno načelo in načelo preprečevanja temelja visokega varstva. Bistvo previdnostnega načela je v tem, da je v primeru dvoma o neobstoju škodljivih vplivov treba predpostaviti, da ti obstajajo in odločiti v skladu s to predpostavko. Pomanjkanje podatkov ali dokazov o škodljivosti vplivov ni opravičilo za odobritev plana z morebitnimi škodljivimi vplivi, prav tako zagovorniki okolja niso dolžni zagotoviti takšnih podatkov — plana pristojni organ ob opisanem obstoječem dvomu ne sme potrditi. Pobudnik plana oziroma povzročitelj obremenitve je tisti, ki mora dokazati, da njegov plan ne bo imel škodljivih posledic za okolje. Temeljno načelo evropske okoljske politike mora biti vedno v ozadju sprejemanja odločitev, ki predvidevajo posege v okolje, in v primeru dvoma odigrati ključno vlogo – t.j. v primeru dvoma prevlada korist varstva okolja pred drugimi interesi. Da ima varstvo narave in živali prednost pred ekonomskimi interesi poudarja tudi Direktiva Sveta 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst. Ker številni možni vplivi aktivnosti na Jadranu niso znani oz. raziskani (npr. širjenje in vpliv hrupa na kite, če izpostavimo samo enega), bi morali v tem konkretnem primeru ravnati v skladu z načelom previdnosti in načelom preventive. Ti dve načeli morata voditi ves proces čezmejne presoje vplivov na okolje.

2.2 Celovita presoja vplivov na okolje

Sodna praksa Sodišča Evropske unije zahteva, da se v postopkih čezmejne presoje vplivov na okolje nameravane aktivnosti obravnavajo kot celota. V zadevah C-2/07 in C-142/07 je Sodišče npr. navedlo, da je cilj direktive o PVO »celostna presoja vplivov, ki jih imajo projekti ali njihove spremembe na okolje. Bilo bi poenostavljeno in v nasprotju s tem pristopom, če bi se v okviru presoje vplivov projekta ali njegove spremembe na okolje upoštevali zgolj neposredni vplivi

načrtovanih del, ne pa vplivi na okolje, ki bi lahko nastali z uporabo in izrabljanjem objektov, ki nastanejo s temi deli.« Takšno razlago se lahko uporabi tudi v primeru direktive SOP, saj imata obe direktivi podobne cilje in sta tudi vsebinsko podobni. Iz tega izhaja, da bi morala strateška študija, ki je predmet presoje v tem konkretnem postopku, vsebovati celovite okoljske informacije, vključno z vplivi rezultatov programa na okolje. Konkretna študija ne opisuje in upošteva vplivov morebitnih pridobljenih ogljikovodikov na podnebje in biodiverzitetu, ne zajema kumulativnih, dolgoročnih in posrednih vplivov na okolje in ljudi, manjkajo informacije o vplivih čiščenja morebitnih izlivov nafte na okolje in ljudi. V teh delih jo je treba bistveno dopolniti, da bo sploh lahko predstavljala osnovo za presojo čezmejnih vplivov na okolje. Predstavniki Republike Hrvaške so na javni razpravi v Piranu izpostavili, da bodo študije konkretnih tehnologij, njihovih vplivov, upravljanja s tveganji in monitoring izdelane na ravni konkretnih lokacij oz. projektov, vendar je to v nasprotju z zgoraj navedeno prakso. Da bi lahko predstavljala osnovo za presojo mora strateška študija zajeti vse manjkajoče elemente (o njih več tudi v nadaljevanju).

2.3 Ocena vplivov programa na podnebne spremembe

Potreba po ukrepanju na področju podnebnih sprememb je priznana po vsej Evropi in svetu. Za doseganje napredka pri spopadanju s podnebnimi spremembami je izredno pomembno, da se ti vidiki v celoti vključijo v presojo načrtov, programov in projektov v EU. SOP direktiva vsebuje načela, ki omogočajo upoštevanje podnebnih sprememb v presoji in je namenjena zagotavljanju visoke ravni varstva okolja in vključevanja okoljskih vidikov v priprave programov, ki bodo verjetno pomembno vplivali na okolje, s ciljem promocije trajnostnega razvoja. Z zadnjo spremembo PVO direktive (2014/52/EU) se je tudi bolj jasno nakazalo, kako podnebne spremembe upoštevati pri okoljskih presojah – le-ta zdaj vsebuje jasen sklic na podnebne spremembe in toplogredne pline. Direktiva narekuje, da mora presoja vplivov na okolje odgovoriti na naslednja vprašanja: kakšni so vplivi projekta na podnebje, kakšen je prispevek projekta k izboljšanju odpornosti na podnebne spremembe, ter kakšni so vplivi podnebnih sprememb na projekt. Nadalje direktiva opisuje, kateri podatki, povezani s podnebnimi spremembami morajo biti naslovljeni v PVO. To so emisije toplogrednih plinov, vplivi, ki so pomembni za prilagajanje na podnebne spremembe, ter odpornost projekta na podnebne spremembe. Predlagamo, da se takšen pristop pri oceni vplivov programa uporabi tudi v tem konkretnem primeru. Direktiva SOP narekuje, da verjetni znatni vplivi na okolje zajemajo tudi "sekundarne, kumulativne, sinergijske, kratko-, srednje- in dolgoročne, trajne in začasne, pozitivne in negativne vplive«. V pričujoči strateški študiji tako manjka ocena emisij toplogrednih plinov za celoten program (omenjene so le emisije iz prometa, ne pa tudi emisije TGP, ki bodo nastale z raziskovanjem in uporabo morebiti načrpane nafte ali plina), niso opisani vplivi projekta na podnebne spremembe, ni pojasnjeno, kakšni so kumulativni vplivi na podnebne spremembe (t.j. vplivi obstoječih in nameravanih aktivnosti hkrati, pri čemer so obstoječe aktivnosti aktivnosti raziskovanja in črpanja ogljikovodikov na hrvaški, italijanski in črnogorski strani, promet, ribištvo, navtični turizem,...). Študija bi prav tako morala opisati srednje in dolgoročne posledice programa na podnebne spremembe. Ob tem želimo spomniti na pomembno svarilo podnebnih znanstvenikov, da je za preprečitev podnebnih sprememb treba 2/3 sedaj znanih zalog fosilnih goriv pustiti neizkoriščenih oz. tam, kjer so (Peto poročilo o oceni stanja, Medvladni panek za podnebne spremembe). Po našem mnenju mora ocena vplivov programa na podnebne spremembe upoštevati absorpcijsko sposobnost planeta/okoljske meje.

2.4. Ocena vplivov na biotsko raznovrstnost

Vplivi programa na biotsko raznovrstnost so kumulativni in ko so enkrat vrste ali habitati izgubljeni, jih ni mogoče nadomestiti ali povrniti. Zato moramo pri načrtovanju aktivnosti preprečevati negativne vplive kjerkoli je to možno in si prizadevati za izboljšanje in boljše upravljanje z obstoječo biotsko raznovrstnostjo in pomagati maksimizirati ekosistemske storitve.

Študija, ki jo obravnavamo, ne opisuje vseh možnih vplivov programa na biodiverziteti, niti kumulativnih vplivov (npr. opisuje vpliv hrupa na kite, ne pa tudi onesnaženja, povečanega prometa in kumulativnih vplivov obstoječih in načrtovanih aktivnosti na njih - že obstoječe aktivnosti raziskovanja in črpanja ogljikovodikov, ribištva, turizma in skupnega onesnaženja na populacije kitov).

Iz študije je razvidno tudi, da pripravljalec ne razume pomena kakovosti območij, ki obdajajo območja Nature 2000 za območja, ki so opredeljena kot Natura 2000. Pri presoji vplivov na okolje je namreč treba upoštevati ekološko povezanost med območji – stanje območja Natura 2000 je odvisno od kakovosti območij, ki ga obdajajo. V tem smislu npr. ni dovolj, da se področje raziskovanja in črpanja odmakne 1 km od območij Natura 2000.

Številnim vrstam živali je severni Jadran edini prostor za razvoj. Poleg že obstoječih negativnih vplivov (ribištvo, rekreativni čolni in onesnaženost morja), bi s takšnim posegom še dodatno motili življenjski cikel številnih živali. Na številne vrste (npr. sredozemski vranjek, ki je tudi na seznamu občutljivih vrst) bi tako degradacija habitata delovala usodno.

3. Specifične pripombe na strateško študijo o vplivih na okolje

3.1. Onesnaževanja okolja pri raziskovanju in izkoriščanju ogljikovodikov ni možno preprečiti

Onesnaževanje okolja je stalna spremljevalka raziskovanja in izkoriščanja ogljikovodikov, ki se pojavlja tudi v odsotnosti nesreč. Vse vrste vrtilnih tekočin, ki se uporabljajo pri vrtanju so toksične, njihovega uhajanja v okolje pa ni možno popolnoma preprečiti. Medtem ko nesreče, kot je npr. izliv nafte, privedejo do katastrofalnih posledic za okolje in ljudi, redno delo na raziskovalnih in eksploatacijskih platformah onesnaženje povzroča ves čas. Pri vrtanju se nampreč konstantno in nepretrgano uporabljajo vrtilne tekočine. Poleg tega pa vrtanje dna, ne glede na vrsto vrtilne tekočine, ki se uporablja, vedno spremlja uhajanje vode, pomešane z mineralnimi olji, ki vsebujejo dodatne škodljive snovi (med njimi je visoka koncentracija barija, berilija, kadmija, kroma, bakra, železa, nikla, srebra in cinka, ter majhne količine radioaktivnega materiala kot so izotop 226 in 228 ter radon). Vrtilne tekočine na osnovi vode, ki jih strateška študija 'predpisuje' so osnovane na vodi – te je 90 %. V preostalih 10 % so težke kovine in druge nevarne snovi, kot npr. arzen, vanadij, cink, aluminij, krom in BTEX-i – benzen, toluol, etilbenzen in ksilen. Tudi v to vrsto vrtilnih tekočin, ki naj bi bila najbolj okoljsko sprejemljiva, se občasno lahko dodajo dizel, rastlinska ali mineralna olja. Te vrtilne tekočine se izpuščajo v morje, čeprav imajo škodljiv vpliv na ekosistem(e). Ena od lastnosti težkih kovin je njihova biomagnifikacija v ekosistemu, to je rast akumulacije v vrstah na višji ravni prehranske verige, ki se v primeru rib pravzaprav zaključijo s človekom. Študija bi morala ta vidik pri oceni vplivov na okolje in ljudi upoštevati. Vrtilne tekočine na osnovi olja so zaradi škodljivosti prepovedane npr. v Severnem morju in Italiji, prav tako so sintetične vrtilne tekočine prepovedane v razvitih delih sveta. Na Hrvaškem sta obe vrsti vrtilnih tekočin dovoljene, njihov vpliv na okolje pa v študiji ni opredeljen. Vse tri vrste vrtilnih tekočin se vežejo na delce kamnin, ki se krhajo pri vrtanju in izpuščajo v morje, kjer se nalagajo in ostanejo. Zaradi geološke sestave tal v jadranskem morju je zelo verjetno, da pride do delne ali popolne izgube vrtilnih tekočin, kar pomeni, da vrtilne tekočine ostanejo v morju in na morskem dnu, preko morskih organizmov pa vstopijo v človekovo prehransko verigo.

3.2. Posledice velike nesreče na zdravje ljudi bi bile katastrofalne

Čeprav študija ugotavlja, da so nesreče možne v vseh fazah izvajanja programa, je le-tem posvečeno zelo malo pozornosti. Izkušnje z raziskovanjem in vrtanjem v Severnem morju kažejo, da se nesreče dogajajo praktično vsak teden. Zaradi zaprtosti Jadranskega morja bi bile

posledice nesreč na Jadranu veliko hujše kot na odprtem morju. Le ena večja nesreča, kot je bila npr. nesreča z izlivom nafte v Montari leta 2009, bi lahko povzročila naftni madež, ki bi pokrnil 2/3 površine Jadranskega morja. Samo ena takšna nesreča v Jadranu bi pomenila dolgoročno neizmerno nevarnost za življenja in zdravje ljudi, škodo turizmu, ribištvu, morskemu okolju. Nesreče z izlivom nafte se v študiji omenjajo kot možnost, vendar tveganje in morebitna škoda nista ocenjena. Evropska direktiva o off-shore napravah za izkoriščanje nafte in plina potrjuje, da imajo lahko resne škode na teh postrojenjih katasrofalne in nepopravljive posledice za morsko in obalno okolje ter znatne negativne posledice na obalna gospodarstva, kar je izpostavljeno tudi v študiji. Poleg izliva nafte pa obstaja nevarnost tudi drugih nesreč, kot so požari, eksplozije, izpusti ogljikovodikov, ki pa jih študija sploh ne omenja. Študija prav tako ne predvideva ukrepov ob nesrečah.

Prvi kvadrant ima kraška morska tla, ki bi bila v primeru razlitja nafte še posebej občutljiva. V študiji to sploh ni navedeno, tako da niso znani predlogi za reševanje te težave. Treba je poudariti tudi, da je tržaški zaliv že tako bolj naklonjen onesnaževanju zaradi zaprtosti, plitvosti, skromnih tokov, velikega dotoka onesnaževal in občutljiv na ekološke spremembe, zato bi bila škoda v primeru večjega razlitja katastrofalna za morski ekosistem.

3. 3. Študija ne predvideva konkretnih ukrepov, ki bi preprečevali škodo za okolje in zdravje ljudi

V zaključku strateške ocene vplivov na okolje je navedeno, da se pričakuje, da se bo pri vrtnanju v glavnem uporabljalo vrtilne tekočine na osnovi vode, le izjemoma, ko bo tako treba zaradi pogojev vrtnanja, sintetične vrtilne tekočine. Ne pričakuje pa se uporaba vrtilnih tekočin na osnovi olja (ki se mimogrede odlagajo na kopnem, za kar pa v študiji ni predviden nadzor in ravnanje). Uporaba besed kot so 'pričakuje se', 'ne pričakuje se', razkrivajo, da Hrvaška ni predvidela ukrepov, ki bi od koncesionarjev zahtevali izpolnjevanje določenih standardov, temveč se računa na dobro voljo onesnaževalcev.

Študija za celo vrsto mogočih nesreč ne navaja konkretnih nevarnosti, razpoložljivih kapacitet, delitve odgovornosti, načrta ukrepanja in nadomestila škode v primeru nesreč. To je še posebej pomembno za večje nesreče, katerih posledice bi imele vpliv na širše območje in izven raziskovalnih območij. Za nesreče je nujno treba imeti ocene tveganja, ukrepe nadzora in upravljanje z riziki.

Pripravljalec študije trdi, da na podlagi dostopnih podatkov ni možno natančno določiti optimalnega števila raziskovalnih območij, da ne bi prišlo do znatnega vpliva na okolje in zaključuje, da bi glede na zaprtost Jadranskega morja in glede na možne vplive, bila okvirna ocena, da se istočasno ne bi smelo izvajati del na več kot treh območjih. Ob tem zanemari dejstvo, da bi lahko istočasno dela potekala tako na hrvaški kot tudi italijanski ali črnogorski strani. Taka navedba je povsem pavšalna in neargumentirana.

Študija ne daje jasnih smernic za ocene vplivov na okolje za vsako posamično oceno vplivov na okolje, ki naj bi se opravljale za posamezne projekte, kar onemogoča oceno dejanskega vpliva na okolje in na osnovi tega sprejem zadostnih ukrepov za zaščito okolja.

Študija navaja, da v tej fazi ni znano, kakšne tehnologije se bodo uporabljale s strani posameznih koncesionarjev. Strateška študija bi morala po našem mnenju jasno definirati, katere tehnologije so neprimerne in katere imajo prednost ter oceniti tveganja teh tehnologij in pripraviti načrt ukrepanja.

Študija večkrat navaja, da je za blaženje negativnih vplivov treba izvajanje programa uskladiti s pristojnimi organi in deležniki. Večina teh usklajevanj bi morala biti predmet strateške študije!

V večini primerov se kot ukrep za blaženje negativnih vplivov navaja potreba po spremljanju stanja ali modeliranju, ter po potrebi predpisovanje dodatnih ukrepov, a brez vsakršne natančne specifikacije.

Študija pavšalno in brez jasnih argumentov ocenjuje potencialne negativne vplive podvodnega hrupa na morske organizme in ekosisteme kot 'zanemarljivo negativne' in ne predvidi ukrepov za blaženje negativnih vplivov.

Zaključki in priporočila študije so praviloma nedoločni in nedorečeni.

3.4 Študija ne analizira kumulativnih vplivov obstoječih in načrtovanih aktivnosti, vplivov na druge sektorje, vplivov na ravni regije ter posrednih vplivov

Strateška študija ne analizira kumulativnih vplivov obstoječih raziskovalnih aktivnosti in črpanja ogljikovodikov na hrvaškem in italijanskem delu Jadranskega morja in načrtovanih aktivnosti na obeh straneh (vključno s Črno goro). Smisel strateške ocene vplivov na okolje bi moral biti, da oceni medsebojne učinke vrtanja. Kumulativni vpliv se lahko oceni le v primeru, da se upošteva skupni vpliv polj za izkoriščanje ogljikovodikov, ki trenutno že obstajajo v Jadranu in tistih, ki so načrtovane, oddaljenost od obstoječih vrtin ter njihova količina in razporeditev. Ni sprejemljivo, da se ocena kumulativnih vplivov prelaga na raven individualnih posegov, saj bi to morala biti primarna naloga strateške ocene vplivov. Poleg vpliva platform in aktivnosti na njih je treba za oceno kumulativnih vplivov upoštevati tudi druge aktivnosti na območju Jadrana – t.j. ribištva, turizma, transporta.

Študija ne upošteva celovitih vplivov na vrste, habitate in ribji fond, še posebej pa je zanemarjen kumulativen vpliv in vpliv ogljikovodikov na organizme v vodnem stolpcu (fitoplankton, zooplankton, jajčeca in ličinke). Omenjene so samo posledice, ki bi jih povzročila zasenčitev površine (zmanjšanje fotosinteze), medtem ko neposreden vpliv ogljikovodikov na te organizme sploh ni upoštevan. Študija se usmerja na področja raziskovalnih območij, zanemarljivo pa področja, ki obkrožajo ta območja in imajo bistveno večjo biološko vrednost od samih območij znotraj raziskovalnih območij, in bi lahko bila pod znatnim vplivom v času izvajanja raziskovanj in eksploatacije.

Kumulativen vpliv na migracijske in nemigracijske ribe prav tako ni zadovoljivo preučen. Učinek izrazito stresne svetlobe na živi morski svet, ob stresnem učinku niza drugih sinergijskih dejavnikov, ki bodo posledica povečanega pomorskega prometa, izvajanja seizmičnih snemanj, postavljanja platform in spremljajoče infrastrukture, izvajanja raziskovalnih in eksploatacijskih vrtin je ocenjen kot zanemarljivo negativen. Istočasno študija navaja kontradiktoren sklep, da bo odstranitev omenjene infrastrukture in prenehanje del imela pozitiven vpliv.

3.5. V študiji manjka niz analiz in metod za dejansko in celovito oceno vplivov programa na okolje

Študija vsebinsko in metodološko ni usklajena z Okvirno direktivo o vodah, Okvirno direktivo o morski strategiji, Okvirno direktivo o vzpostavitvi okvira za prostorsko načrtovanje morskega področja, kot tudi ne z elementi spremljanja stanja morskega okolja, ki izhajajo iz teh direktiv. Čeprav za spremljanje stanja morskega okolja že obstajajo v podrobnosti razdelani deskriptorji stanja in pripadajoči indikatorji, študija predlaga povsem drugačen pristop brez razlage izbire pristopa.

Poudarek študije bi moral biti na vzdrževanju ekosistemov v celoti in ne samo posamičnih delov. Nujnost takšnega pristopa – ekosistemski pristop – izhaja iz evropske zakonodaje.

Ekološke posebnosti in izrazita občutljivost ekosistemov Jadranskega morja je površno razdelana, čeprav je na voljo cel niz recenziranih in podrobnih dokumentov, ki celovito zaznavajo stanje Jadrana iz številnih vidikov.

Z vrtnjem, nameščanjem ploščadi, polaganjem cevi itd., bi v morsko okolje nehote vnesli tudi številne invazivne vrste in pleveli, ki bi še dodatno poslabšale situacijo tam živečim populacijam rastlin in živali (le-te ne bi imele prilagojenega obrambnega sistema).

Variantne rešitve – opis izvedenega postopka, prikaz najbolj sprejemljive variante in vpliv variantnih rešitev na cilje varovanja ekološke mreže niso izvedene. Zaradi nedefiniranih tehnoloških in metodoloških rešitev, in z nepoznanimi prostorskimi in vremenskimi spremenljivkami za izvedbo programa, variantnih rešitev niti ni mogoče predstaviti, zato se jih poskuša upoštevati le na ravni predpostavljenih konfliktov programa s posameznimi deli okolja. Strateška presoja vplivov na okolje mora prevedeti možne alternative, ki pa jih študija ne predvidi. Možne alternative za zagotavljanje energetske varnosti - le-ta je bila na javni razpravi izpostavljena kot razlog za izvajanje programa - so tudi učinkovita raba energije in obnovljivi viri energije.

3.6. Študija predvideva, da bo nadzor nad onesnaženjem izvajal onesnaževalec

Monitoring vplivov aktivnosti izvajanja vrtnja na okolje se za vse vidike, razen ribištva, prepušča investitorjem. Predpostavlja se torej, da bo onesnaževalec sam sebe prijavil v primeru onesnaženja ali drugega negativnega vpliva. To je nerealno, zaradi posledic, ki jih onesnaževalec v skladu z evropsko zakonodajo nosi v primeru nastale škode. Poleg tega monitoring ne predvideva spremljanja seizmične aktivnosti, čeprav je južni del Jadrana ocenjen kot eno od seizmično najbolj aktivnih delov Mediterana z možnostjo potresov do 7,5 stopnje po Rihterjevi lestvici. Nerazumljivo je, da v tem delu ni obveze za spremljanje, še posebej v razmerju do vrtnja v globokih vodah južnega Jadrana.

Zaključek

Da bi lahko naredili bolj celovito presojo bi bilo potrebno študijo dopolniti z zgoraj navedenimi elementi in znova razgrniti za obravnavo. Vendar že po navedbah v študiji ocenjujemo, da program pomeni prenevaren poseg v okolje in ga v celoti ne podpiramo. Ministrstvo za okolje in prostor pozivamo, da se do programa opredeli negativno.

S spoštovanjem,

Živa Gobbo